

NAN ALITOS NAN LAFAAN

by

Segundo Pallangchao

**NAN AM-AMA AY
NANGASAWA ISNAN TALAW**

by

Anasor Wayyas

**Artist: Baldwin Ngolab
Tagalog: Nenette Bayagna**

**SUMMER INSTITUTE OF LINGUISTICS
Publisher
1986**

Published
in cooperation with
Bureau of Elementary Education
and
Institute of National Language
of the
Ministry of Education, Culture and Sports
Manila, Philippines

Additional copies of this publication are
available from:

Book Depository
P.O. Box 2270
Manila 2801

Funds for the production of this publication
were provided by the Canadian International
Development Agency, Ottawa and the Alberta
Agency for International Development, Edmonton.

Children's Story in Central Bontoc

Nan Alitos nan Lafaan
Nan Am-ama ay Nangasawa isnan Talaw

02.45-1185-5.4C

54.150PT-856056B

ISBN 971-18-0014-4

Printed in the Philippines

PREFACE

This book is a brief compilation of Bontoc folktales. The stories here are only a tiny part of the wealth of folklore in the Bontoc culture.

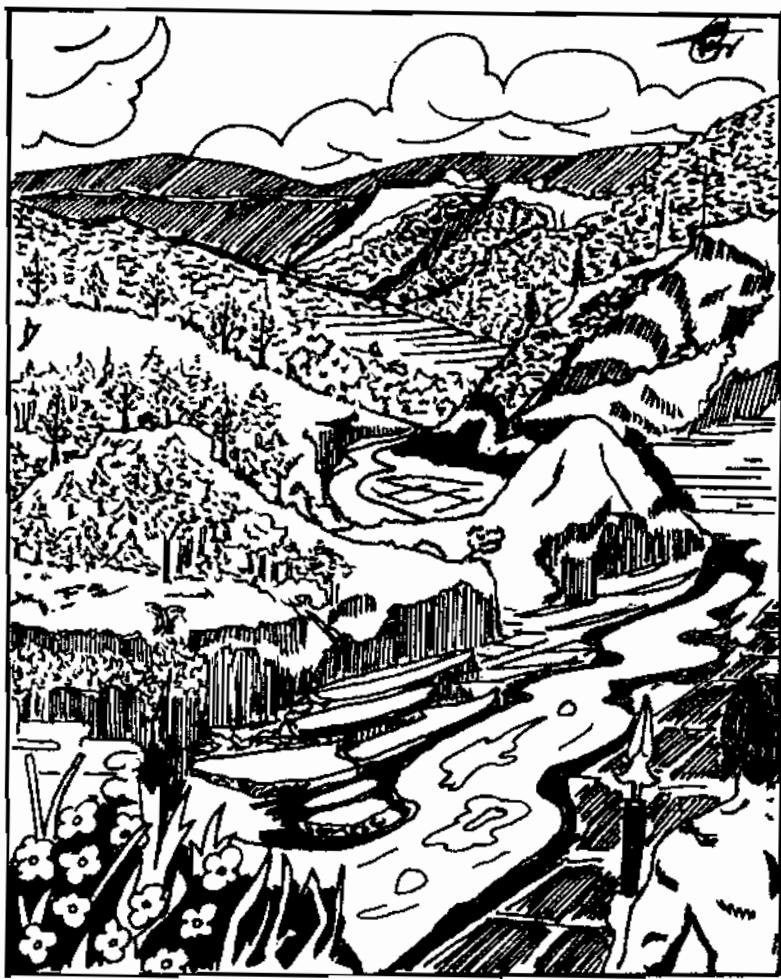
The material has been prepared to provide a literature with which to build reading skills in the vernacular for the Bontoc people and also to serve as a bridge for the transition to Pilipino and English. For that reason both Pilipino and English translations of the stories have been included.

We are grateful to those who have taken time to relate these stories and for those who have worked in other ways to make this publication possible.

NAN ALITOS NAN LAFAAN

by

Segundo Pallangchao

Nan Alitos nan Lafaan

by: Segundo Pallangchao

Issan chamona, inpaspasyal si Apo Mangalak iska ponchakan. Khag-awis nan kamangalakna, isonga angsan nan omalalem ken siya. Cha Apo Khayang, Apo Maltinis, Apo Talal, Apo Ichew, Apo Keli, Apo Akop, ya si Apo Lafaan. Ket chatona amin ay infengfengeg, naanos cha. Issan chi, nan mekmekyag angkhay nan kankanen nan si Mangalak ay tofon si kaew.

Ngem isnan namingsan sinab-atna si Apo Khayang. Kananan, 'Khag-awis ka Apo Mangalak. Ay mafalin ta in-asawa ta?' Songfatna ya kanana, 'Ad-i ak, tay ad-i ta infakhay. Sam et kanekanen nan molan nan apok ay takho.' Alan et Khayang ya kanana, 'Ta am-amchek man nan ingkhak isnan molan nan ap-om ay takho.'

Omchan akhes si Apo Maltinis ya makitoptopek, sana et kanan, 'Khagawis ka Mangalak. Ay ad-i mafalin ta in-asawa ta?'

The Hawk's Ring

Once upon a time, Miss Hen was out wandering in the field. She was a beautiful hen, so many male birds wanted to court her. Their names were Mr. Crow, Mr. Martinis, Mr. Talal, Mr. Ichew, Mr. Eagle, Mr. Owl, Mr. Parrot, and Mr. Hawk. At that time, all these birds were very gentle. At that time also, hens only fed on leaves of trees.

One day, the hen met Mr. Crow, who said, "Oh, how beautiful you are Miss Hen. Could we possibly get married?" The hen answered, "No I will not marry you, since we would not be suitable partners. Furthermore, you always eat my master's crops." Then the crow replied, "Well then, I will destroy even more of your master's plants."

Then Mr. Martinis came along and ate with her. Then he exclaimed, "You are beautiful Miss Hen. Would it not be possible for us to get married?" The hen returned, "No, because you are

Ang Singsing ng Lawin

Noong unang panahon, may isang magandang inahin na naggagala sa bukid. Dahil sa siya ay maganda maraming ibong lalaki ang gustong manligaw sa kaniya. Sila ay sina G. Uwak, G. Martines, G. Talal, G. Pipit, G. Agila, G. Kuwago, G. Loro at G. Lawin. Noong mga panahong iyon, ang mga ibong ito'y mababait. At saka mga bungang kahoy lamang na nahuhulog sa lupa ang kinakain ng mga inahing manok.

Isang araw, nasalubong ng inahin si G. Uwak. "O, anong ganda mo," batì niya. "Puwede bang maging asawa kita?" "Hindi puwede. Hindi tayo nababagay na mag-asawa. Lagi mong kinakain ang tanim ng aking panginoon," sagot ng inahin. "Kung gayon, lalo kong sisirain ang mga tanim ng iyong panginoon," pagbabanta niya.

Sunod namang dumating si G. Martinis at nakipanginain sa inahin. "Ang ganda mo!" bulalas niya. "Puwede bang mapangasawa kita?" tanong niya. "Hindi puwede. Lagi mong ginagaya kaming

Songfat Mangalak ya kananan, 'Ad-i tay in-aaseng ka isnan kali tako ay infeb-engeg.' Saet kanan Maltinis, 'Awni ta asngeasngek am-in ay kak-alin nan olay sino ay sab-atek.'

Inomchan akhes si Apo Ichew. Kanana, 'Pipipi pitpitpit. Ay ad-i mafalin Mangalak, ta in-asawa ta?' Songfat akhes Mangalak ya kanana, 'Ad-i, tay lawing nan iyed-ichewmo isnan apok.' Saet kanan Ichew, 'Mo ad-i ka, fowifowisitek nan lafey nan apom ay takho.'

Inomchan akhes si Keli. Kanana, 'Inmali ak Mangalak. Ay ad-i mafalin ta in-asawa ta?' Songfat Mangalak ya kanana, 'Ad-i tay oweg nan kanem. Ya waday nan fowisit ay igigwam isnan apok ay takho Saet kanan Keli, 'Mo ad-i ka, aye ngalod ta tolongak si Ichew ay minfobowisit isnan apom ay takho.'

always mimicking the voices of rest of us birds." Then Mr. Martinis replied, "You just wait I will imitate the voices of anyone I met from now on."

Later, Mr. Ichew showed up. He said, "Pipipi pitpitpit. Would it be possible Hen for us to get married?" Hen replied, "No, because you make bad omens for my master." Then Ichew answered, "Since you have denied me, I will always give your master a bad omen."

Eagle came along, He said, "I have come looking for you Miss Hen. May we get married?" Hen replied, "No, because you eat snakes. And further, you give my master bad omens." Then eagle said, "Since you have refused me, I will help Mr. Ichew in giving your master bad omens."

kapuwa mo ibon," sagot niya. "Maghintay ka lang! Lalo ko kayong gagayahin," pagbabanta niya.

Pamaya-maya'y dumating si G. Pipit. "Pipipi pitpitpit. Gusto kong malaman kung puwede kang pakasal sa akin?" tanong niya sa inahin. "Hindi puwede dahil wala ka nang ginawa kundi magbigay ng masamang pangitain sa aking panginoon," paliwanag ng inahin. "Dahil sa tinanggihan mo ang iniaalok ko sa iyo, lalo kong bibigyan ng masamang pangitain ang iyong panginoon," pagbabanta niya.

Pagtapos dumating naman ang agila. "Hinahanap kita dahil gusto kitang tanunin kung pakakasal ka sa akin?" "Hindi puwede," sabi ng inahin, "dahil kumakain ka ng ahas. At hindi lang iyan binibigyan mo pa ng masamang pangitain ang aking panginoon," sagot ng inahin. "Dahil sa tinatanggihan mo ako lalong magkakaroon ng masamang pangitain ng iyong panginoon at ito ay manggagaling sa amin ni G. Pipit."

Inomchan akhes si Akop. Kanana, 'Koop Koop. In-asawa ta Mangalak.' Songfat Mangalak ya kanana, 'Ad-ik tay otot nan kankanem. Ya nan maschem nan infibiyakam.' Sanaet kanan, 'Aye ngalod ta pakoopek nan infaat ay apom ay takho.'

Awnin sana ay omchan si Talal, ya kananan 'Apo Mangalak mafalin ay inasawa ta, tay sak-en nan minfeb-elew isnan pakhey nan apom ay takho.' Songfat Mangalak ya kanana, 'Wen, mafalin. Ngem itot-oloymo ay minfeb-elew isnan pakhey nan ap-ok ay takho, ta kachakchaklam.' Saet kanan Talal, 'Som-ed ka ngalod is sinpolo ay tawen.' Isonga tinmayaw ay cha mamelew isnan pakhey nan katakhotakho ta minsadsad-ana isnan kachakchaklana.

Osto ay inilan nan lafaan ay kinmaan si Talal, inmey. Inomchan, kanana, 'Ad-im patpatyen si Talal, tay ad-i kasin maengngan chi. Sak-en nan laychem, tay infakhay ta. Nay nan alitosko

Along came Owl, He said, "Koop. Let's get married Miss Hen." Then the hen returned, "No, because you always eat mice for food. And you live your life during the night." Then the owl said, "Well then, I will give bad omens to your master whenever he travels."

Later on up came Mr. Talal, and said, "Miss Hen, would it be possible for us to marry, since I am the one who guards your master's rice fields." Hen replied, "Yes, we could. But first you continue to guard my master's field until you have grown up." Then Talal said, "OK. Wait for me for ten years." So he flew off to continue to guard the rice in the fields of many people while waiting to grow up.

When the hawk saw Talal fly off, he went to the hen and said, "Don't believe Mr. Talal, because he cannot grow up anymore! You fall in love with me, for we could suit each other. Here

Pagkatapos dumating si G. Kuwago. "Kup, kup. Tayo ay pakasal," sabi niya kay inahin. "Hindi puwede," sabi ng inahin. Lagi kang kumakain ng daga. At sa gabi ka lang gising." "Kung gayon," sabi ng kuwago," tuwing magbibiyahi ang iyong panginoon, bibigyan ko siya ng masamang pangitain."

Pagkatapos dumating si G. Talal. Sabi niya, "Dahil ako ang nagbabantay ng palayan ng iyong panginoon, puwede bang pakasal tayo?" "Oo, pero kailangan ipagpatuloy mo ang pagbabantay sa palayan ng aking panginoon hanggang sa lumaki ka," sagot ng inahin. "Sige, kaya lang maghihintay ka ng sampung taon," sagot ni Talal. Pagkatapos, lumipat na siya para bantayan ang mga palayan ng mga tao hanggang sa siya'y lumaki.

Nang makita ni Lawin lumipad nang papalayo si Talal, siya naman ang nakipagkita sa inahin. "Huwag kang maniwala kay G. Talal. Hindi na siya lalaki. Ako ang ibigin mo. Tayong dalawa ang

ta eegnam ta mapalafas nán esa ay fowan, somobli ak et in-asawa ta, ta ek ibfakha ken cha ama ken ina.' Songfat Mangalak ya kanana, 'Wen. Sadsad-ek sik-a.' Saet tomayaw si Lafaan.

Kawaksana, inkokook si Apo ali ay Kaolan. Osto ay cha inkokook, kanana, 'Tat tala ok! Sak-en nan ali isnan amin ay intat-ayaw.' Chinngen nan si Mangalak. Inmey, kanana, 'A sik-a pet nan alimi.' 'Wen,' kanan Kaolan.

Idwani kanan Kaolan, 'Wen, sak-en. Ngem inan-anapak is asaw-ek, tay maid pay laeng inaspowak is laychek. Ket, mo laychem, in-asawa ta.' Somongfat si Mangalak ya kanana, 'Ad-ik, tay nintolag kami ken Lafaan. Sana et inegwa nan alitosna, et is omali ay fowan in-asawa kami.' Kinwanin et akhes Kaolan ta iwasit Mangalak nan alitos Lafaan. Ket inwasitna tet-ewa. Sachat nafofoweg ay imangifakha ken Apo pachi ay Pedro et kasalena chaicha.

is my ring for you to hold as a surety, so that when I return in one month we will be married. Now I will go to inform my parents." Hen replied saying, "Yes. I will wait for you." Then Hawk flew away.

Next day, King Rooster crowed. As he crowed he boasted "Tat tala ok! I am the king of all birds!" Hen heard this, so she went to him and said, "Ah, so you are our king." Rooster replied, "Yes, I am."

Now Rooster spoke up, "Yes, I am the king but I am still looking for a wife, because until now I have not found anyone I would like to marry. If you wish, let's get married." Hen replied, "No, because Hawk and I have already sworn our troth. Furthermore, he gave me his ring and next month we will be married." Rooster then told Hen to throw away Hawk's ring. And she did indeed discard it. Then they went together to ask Father Pedro to marry them.

nababagay. Ibibigay ko sa iyo ang aking singsing bilang patunay. Pagbalik ko makalipas ang isang buwan, tayo'y pakakasal. Aalis na ako upang ipaalam sa aking mga magulang." Pumayang naman ang inahin. "Sige, hihintayin kita." At lumipad nang papalayo ang lawin.

Kinabukasan, tumilaok si Haring Tandang. "Tat tala ok!" pagyayabang niya, "ako ang hari ng mga ibon." Narinig ito ng inahin kaya lumapit at sinabi niya, "A, ikaw pala ang aming hari." "Oo, ako nga," sagot naman ng tandang. "Pero kahit ako ay hari wala pa rin akong asawa dahil hanggang ngayon ay hindi ko pa natatagpuan ang gusto kong pakasalan. Kaya kung gusto mo pakasal tayo." Sumagot ang inahin, "hindi puwede. Nakapangako na ako kay G. Lawin na kami'y pakakasal. Binigyan niya ako ng singsing bilang katunayan na kami'y pakakasal sa buwang darating." Nang marinig ng tandang ang sagot ng inahin sinabihan niya ito na itapon ang singsing ng lawin. Kaya itinapun niya. At pagkatapos sila ay pumunta kay Padre Pedro para magpakasal.

Idwani tay nin-asawa cha, inmanak cha is angsan. Saet kanan Kaolan, 'Idwani, waswaschen ta, ta mo maengngan nan sacha an-akta, satat kasin inchepa.' 'Wen,' kanan Mangalak.

Isnan esa ay akhew, ipaspasyal Mangalak nan an-akna. Inomchan si Lafaan ay omali ay mangayag ta in-asawa cha. Ngem osto ay omchan, iilaena et ay angsan nan ifofoweg Mangalak ay inpas. Kanana, 'Apay sanacha is an-akmo?' Songfat Mangalak ya kanana, 'Wen, tay inmali si Kaolan et kanana en, ad-i ka kasin insobli. Esana et inpawasit nan chi alitosmo.' Ket sinmonget si Lafaan ya kananan, 'Idwani, tay siya sa, ischak nan an-akmo, ta engkhana ay maaspolam nan chi alitosko.' Saet finmengeg.

Isonga manipod ischi, mipoon is egyatna isnan Lafaan, kanayon ay inkokhaid ta kokhaichena nan lota, ay manganap isnan alitos nan si Lafaan. Olay akhes nan inpas, tolongancha akhes si inacha ay in-anap. Ket engkhana idwanin checha pay laeng ay sansanefen Lafaan nan an-ak Mangalak mipoon is songetna.

Now, as a result of their marriage, they had many chickens. Then Rooster suggested, "Let's separate for a time until our chickens have grown then let's live together again." Hen agreed.

One day, while Hen and her brood were out walking around, Hawk came along to claim his bride. But on his arrival, he saw many chickens accompanying Hen. He exclaimed in surprise, "Oh, do you have children?" Hen replied, "Yes, because Rooster came and said you would never return. Then he told me to throw your ring away." Hawk became angry, and said, "Now because of that I will begin to eat your chickens until such time as you find my ring." Then he flew away.

So ever since, because of her fear of Hawk, the hen is always scratching the ground, looking for the Hawk's ring. Even the young chickens help their mother to search. And until today Hawk, in his anger, continues to ambush chickens.

Maraming sisiw ang naging bunga ng kanilang pagmamahalan. Isang araw nagmungkahi ang tandang, "Maghiwalay muna tayong pansamantala hanggang sa magsilaki ang ating mga inakay, at saka na lang uli tayo magsama." Pumayag naman ang inahin.

Isang araw, nang ang inahin at ang kaniyang sisiw ay namamasyal, dumating si Lawin upang angkinin ang inahin. Pero nang dumating siya nakita niya ang inahin na kasama ang kaniyang mga sisiw. "Mga anak mo ba sila?" tanong niyang namamangha. "Oo, sinabi sa akin ng tandang na di ka na babalik kaya't ipinatapon sa akin ang iyong singsing." Nagalit si Lawin. "Kung ganoon, kakainin ko ang iyong mga sisiw hanggang hindi mo natatagpuan ang aking singsing." At siya'y lumipad nang papalayo.

Mula noon dahi sa takot ng inahin sa lawin lagi siyang makikitang nagkakaykay sa lupa. Hinahanap ang singsing ni Lawin. Kahit ang maliliit na mga sisiw ay tumutulong din sa kanilang ina sa paghahanap ng singsing na hindi pa rin nakikita. Kaya magpahanggang ngayon ay patuloy pa rin ang lawin sa pagpatay ng sisiw.

syal, dumating si
Inahin. Pero nang
inahin na kasama
anak mo ba sila?"
, sinabi sa akin ng
kaya't ipinatapo
." Nagalit si
n ko ang iyong mga
gpanuan ang aking
hang papalayo.
dabi sa takot na

NAN AM-AMA AY
NANGASAWA ISNAN TALAW

by

Anasor Wayyas

An-anza ay Nangasawa isnan Talaw

Wad-ay nan esa ay iKan-ew ay naammasangan. Nawaya siya ay manganop tay natey si asawana. Ayaka nan an-anopana ay laman ya ogsa. Siyanan itat-alakena isnan anakna. Away kaat ay tawen ay nangan-anop siya ya ad-i nasassaew. Idi kasin fomoknag maid inas-aspowana is laman wenne ogsa. Nakafowan ay mangan-anop siya ngem maid inal-alana. Kanana, "Ya ngag man nan italaonko isnan awakko. Apay nga maid kasin as-aspowak is laman?"

Idwanin, kasin finmoknag et nanatalan-o ay inmey. Osto ay omchan id Lawwig, fomala nan akhew. Idi ilaena nan tablak, inilana nan chowa ay mamagkit ay cha inem-emes.

The Man Who Married The Star

There was once a widower from Can-eo. Because he was widowed, he had lots of free time to hunt. He often caught many wild pigs and deer, with which he fed himself. He had been doing this for many years, without failing to catch something. But one time when he went, he found neither wild pig nor deer. For a whole month he caught nothing. He thought, "What will I eat? Why is it that I can't find any wild pigs?"

Next morning he went early. He reached Mt. Laowig by sunrise. When he reached the carabao wallow, he was surprised to see two beautiful young women bathing.

ANG LALAKING NAG-ASAMA NG BITUIN

Noong unang panahon ay may isang biyudo sa Can-eo. Dahil sa siya ay biyudo na, marami siyang panahon para mangaso. Madalas siyang nanghuhuli ng mga babuy-damo at usa na siya niyang kinakain. Maraming taon na niya itong ginagawa at kahit minsan ay hindi pa siya umuwi nang walang huli. Pero minsan, nang siya'y muling mangaso wala siyang nahuli kahit babuy-damo o usa. Wala siyang mahuli sa loob ng isang buwan. Naisip niya, "Ano kaya ang aking kakainin? Bakit kaya wala akong mahuli?"

Kinabukasan maagang-maaga siya umalis. Madaling araw na nang marating niya ang Bundok Laowig. Nang makarating siya sa may lubluban ng kalabaw, nagulat siya sa pagkakita sa dalawang magagandang dalaga na naliligo. Naisip niya,

Inkapintas cha. "Apay nga mamagkit chana? Ngag nan inalin chatona isna ket tablak si nowang met na?" kanana. Ninsasanebna chaicha. Inilana nan nangisad-ancha isnan pitaycha. Inliklikna nan kinwana et omey. "Apay nga payak na?" kanana ay naschaaw. Alanat ya tafon isnan pitay ya payak nan esa ay magmagkit ay makmakneg ya mas khag-awis.

Tomakchang cha pen, namitay nan esa ya ikhaebna nan payakna ya finmengeg. Inop-opop nan esa. Kanana, "Apay nga into nan kwak? Maid"

Nabfanala nan am-ama et kanana, "Engka man inop-opol ay?"

"Apay nga into nan pitayko ya nek payak?" songfat nan fafai.

"Ah! Away nget sik-a nan linafeyak tay mangaanop ak. Inasawa tat."

"Wen, inasawa ta," songfat nan chi magmagkit, tay ammona ay ad-i kasin makatayaw id chaya, tay maid payakna. Nafloweg cha et ay somaa. Ninpafalana nan pitayna, ngem nan payakna, nintafona. Enna nintafon nan payak is faangan isnan poon nan onas ay sinpoon. Kanana en, "Mo is akhamang nan enak mangitafonan, et mo omey omala is kanenmi et ilaena." Nin-asawa cha et inmanak cha is lima.

He thought, "What are they doing here? Why have they come here since this is the carabao wallow?" He hid and watched them. He noticed where they had laid their clothes. He skirted around the pond and went to where the clothes were. "Oh, these are wings!" he exclaimed. Then he took the skirt and wings belonging to the more beautiful and shapely and hid them.

When they came out of the water, the other lady put her clothes and wings on and flew up into the sky. The other covered herself with her hands. "Where are my clothes? They're gone!" she exclaimed.

The man came out and said, "Why are you covering yourself?"

"Where are my skirt and wings?" demanded the woman.

"Ah, maybe you are my good omen. I came to hunt and found you. Let's get married."

"O.K. Let's do just that," answered the woman. She knew that without her wings she could not fly back to the sky anymore. She accompanied him home. He gave her back her skirt, but hid her wings in the sugar cane field, among the stalks of a sugarcane plant. He thought, "If I hide them in the granary, when she goes to get rice, she will find them." They were married and she bore five children.

"Ano kaya ang ginagawa nila rito? Bakit sila naliligo sa lubluban ng kalabaw?" Nagtago siya at pinanood ang mga dalaga. Namataan niya ang pinaglagyan ng kanilang mga damit. Palihim siyang lumigoy sa lawa sa kinaroroongan ng kanilang mga damit. "Naku, pakpak ang mga ito!" bulalas niya. Kinuha niya ang tapis at pakpak ng pinakamaganda at may balangkinitang katawan at itinago.

Nang umahon na ang dalawang babae, ang isa ay nagbihis at lumipad nang paitaas sa langit. Pero ang isa ay nagtakip ng kamay sa kaniyang katawan dahil hindi niya makita ang kanyang tapis at pakpak. "Nasaan ang aking damit? Wala na!" bulalas niya, Lumabas ang lalaki at sinabi, "Bakit mo tinatakpan ang iyong katawan?" "Nasaan ang aking tapis at mga pakpak?" tanong ng babae.

"Aha, ikaw marahil ang aking mabuting pangitain. Nagpunta ako rito para mangaso at ikaw ang aking nakita. Pakasal tayo," yaya ng biyudo. "Sige, magpakashal tayo," sagot ng dalaga. Ito ang naging sagot niya dahil alam niyang hindi na siya makalilipad pabalik sa langit kung wala ang kaniyang mga pakpak. Kaya sumama siya sa biyudo pauwi. Ibinalik ng biyudo sa babae ang kaniyang tapis pero itinago niya ang mga pakpak sa gitna ng tubuhan dahil naisip niya, "Kung itatago ko ang mga ito sa kamalig, makikita niya kapag kumuha siya ng bigas. Nakasal sila at nagkaroon ang limang anak.

Idwanin, tengaw cha ay ikan-ew, iinlebnas sanfafai inaspowana nan payakna ay naakotadtadchan ay nachonot. Esanat alaen. Alana et iyannongna ay mankomankop ay manait. Si asawana ad-in a ilan tay ilaena ay fomoknag ona siya, sanat chaiten. Saet ad-i et fomoknag siya ay siya chi angkhay nan chonchonwena ay manait. Ad-in a ipaila ken asawana tay mo sa ya ilaena et khonachena et enna kasin itafon. Nalpasna pay ay chinkopan nan payakna. Khinmaeb akhes is payak nan an-akna. Kinchengna chaicha. Finmoknag pen si asawana, nintengaw, sanat ayakhan nan an-akna et ikhaebna nan payak nan esa ya ninpafengegna Tinmayaw. Kasin ya ikhaebna nan payak nan tapina ya ninpafengegna. Tinmayaw cha. Ikhaebna pen nan

One time when there was a rest day in Can-eo, the woman went to weed the garden. She found her wings. They were full of holes and rotten. She took them home and set to work to sew them back together. Her husband did not see her, because she would watch until he had gone out of the house before she would begin sewing. She did not go out into the fields, because she was devoting her time to her sewing. She was afraid to let her husband see it because she knew he would take them away from her by force if necessary, and hide them again. When she finished patching her wings, she also made a set each for her children. One day when her husband went to the field, she stayed home. Then she called her children. She outfitted one child with wings, launched him, and he flew away. She outfitted the others, and launched them, and they also flew away. But when she attached the

Minsan, araw ng pamamahinga sa Can-eo. Umalis ang babae para maggamas sa tubuhan. Nakita niya ang kaniyang mga pakpak. Butas-butas ang mga ito at nabubulok na. Iniuwi niya at sinimulang pagtagpi-tagpiin. Hindi nakita ng kaniyang asawa dahil hinihintay muna niya itong makaalis ng bahay bago niya ito simulang tahiin. Ni hindi siya umaalis man lang ng bahay para magtungo sa taniman dahil ginugugol niya ang kaniyang buong panahon sa pananahi. Natatakot siyang makita ito ng kaniyang asawa dahil alam niyang aagawin ito at itatago uli. Nang matapos niyang tagpian ang kanyang pakpak gumawa rin siya ng limang pares para sa kaniyang limang anak.

Isang araw, nagpunta ang lalaki sa taniman. Naiwan sa bahay ang kaniyang asawa. Tinawag ng babae ang kaniyang mga anak. Kinabitan niya ng pakpak ang isa at pinalipad ito. Ganoon din ang kaniyang ginawa sa iba pa niyang mga anak. Pero nang kabitan niya ng pakpak ang pinakabunso at

payak nan naochi, fomeneg ay mekyag. Kasin fomeneg ya mekyag. Sana et kanan en, "Ya et sik-a et nan mataynan! Mataynan ka ken amam ta way manaon ken amayo. Kanak man mo fomeneg tako am-in et khinag-aw ay il-ilan tako, ya os-oschongan tako si amayo."

Saet kayman mataynan et chakhas inana ay fomeneg. Somaa pay si amana, kananan, "Ya into man cha inam ya nan ib-am?"

"Finmeneg cha." Chakhasna ay omey is faangancha.

Omey is faangan et ilaena ya kananan, "Tay iman into san payakna isna ay nintafonko? Ah! Siya chi nan khinaebna isnan payakcha amin. Away linakhatna chi et inpakchengna isnan an-akna."

wings of the youngest, and launched him, he fell back down. She launched him a second time, and he fell down again. So she said to him, "You will be left behind. You will be the one to stay and support your father. I had planned that we would all fly up into the sky so that we could all look down at your father."

So his mother flew away and he was left behind. When his father arrived home he said, "Where are your mother and siblings?" "They flew away," he answered. The father went straight to the garden. He said, "Where are the wings I hid? Ah, she used them to make wings for them all. She must have divided her wings up and made wings for them all."

paliparin ito ay bumabagsak. Kaya sinabi niya sa kanya, "Maiwan ka na lang dito. Maiwan ka rito para ikaw ang bumuhay sa iyong ama. Akala ko'y makalilipat tayong lahat sa langit para panoorin nating ang iyong ama pero hindi pala!"

Kaya't lumipad na ang kaniyang ina at naiwan siya. Nang dumating ang kanyang ama tinanong siya, "Nasaan ang iyong ina at mga kapatiid?" "Nagsilipad po sila," sagot ng bunsong anak. Agad pumunta ang ama sa taniman at sinabi, "Nasaan kaya ang mga pakpak na aking itinago? Aha, hinahati-hati niya ito at ginawang pakpak para sa lahat."

Saet nan chi esa ay nataynan, mo maschem intangtangad id chaya ya kankanana, "Cheey cha ina id chaya ay kasi kokollimaya." Kamaschemaschem ay siya na nan kankanana engkhana ay nengngan. Inmafong id Kan-ew et nakhanak et chaicha nan iKan-ew ay naycha. Isonga napigsa nan matacha esaet nasileng tay nalpo cha isnan talaw.

At night the one who was left behind would look up and say, "There is mother up in the sky twinkling." Every night until he was grown up this is what he would say. He married in Can-eo and had many descendants. They are now the inhabitants of Can-eo. That's why the Can-eo people have strong eyesight and shining eyes, because their ancestor was a star.

Kaya ngayon tuwing sasapit ang gabi, tumitingala sa langit ang anak na naiwan at sasabihing, "Hayun, ang nanay sa langit, kumikislap." Lagi niya itong sinasabi gab-i-gabi hanggang sa siya'y lumaki.

Nag-asawa siya sa Can-eo at nagkaroon siya ng maraming mga apo. Sila ang mga katutubo ng Can-eo. Ito ang dahilan kung bakit mabuti ang paningin at makikislap ang mga mata ng mga taga Can-eo. Dahil ang kanilang ninuno ay isang bituin.